పక్షి ఎగిరిపోయింది

ఇంద్రగంటి జానకీబాల

రాత్రి తొమ్మిదిన్నర దాటింది. ఆ వీధిలో జన సంచారం తగ్గింది. కాని ఊరు మాటుమణిగిపోయాక నిద్రలేచే పట్టాభి భవనం ఆ రోజు 'నిశ్శబ్దంగా వుంది. అదొక పురాతనమైన పెద్ద యిల్లు. అందులో రకరకాల వాళ్ళు సుమారు పదమూడు కాపురాల వరకు వున్నాయి. అంతా పనులనించి యింటికివచ్చి రాత్రి తొమ్మిది దాటాక బాతాఖానీ మొదలుపెట్టి చుట్టుపక్కల వాళ్ళ నిద్రని ఖూనీ చేస్తూంటారు. కాని — ఆ రోజు ఆ యింట్లో అన్ని గదుల్లోను దీపాలు వెలుగుతున్నా అందరి మగాళ్ళూ గూటికి చేరుకున్నా ఇంకా నిశ్శబ్దంగా వుండటం ఆశ్చర్యమే!

అమావాస్య వెళ్ళిన మర్నాటి సినీవాలీ అందంగా కత్తిరించిన వెండితీగెలా ఆకాశంలో మెరుస్తున్నాడు.

ఒక్కొక్కరూ ముందున్న వంచలో చేరి, తలో చోట వుస్సురంటూ కూర్చుంటున్నారు. అందరి మనసుల్లోనూ ఒకటే సమస్య, ఒకటే బాధ — తర్కానికి, చర్చకి ఎవరు ముందు మొదలు పెట్టాలో తెలీని ఒక అయోమయ పరిస్థితి అది.

"నేనిలా జరుగుతుందని ఓ నెల్లాళ్ళ క్రితమే వూహించాను" అంది పార్వతమ్మ — వేడి వేడి నీళ్లు తెచ్చి భర్త కోసం ఓ పక్కగా పెట్టి.

"అబ్బే నేనసలు అనుకోలేదు. అనుకుంటే ముందే జాగ్రత్తపడి వుండేవాళ్లం" అంది కనకం నిస్సారంగా.

ఒక్కొక్కరూ ఆడా మగా బయిటకి చేరి చర్చ మొదలు పెట్టారు.

ఈ మహాపట్టణంలో ఒక్కసారిగా యిల్లు ఖాళీ చేసి పొమ్మంటే ఎక్కడికి పోతాం? అనేదే అందరి సమస్యా—అదే అందరి మనసుల్నీ కలచివేసే బాధ.

"మేము పోము" అనే హక్కు వాళ్ళకి లేదు. వాళ్లుంటున్న ఆ పెద్ద కొంప వాళ్ళల్లో ఎవ్వరిదీ కాదు. అందరూ అద్దె కట్టి అవసరాన్ని గడుపుకుంటువ్న అతిథులే.

పట్టాభి భవనం అంటే ఆ చుట్టు పక్కల పెద్ద పేరు. ప్రతి రిక్షావాడికీ తెలుసు. ఏ కిళ్ళీ బడ్డీలో అడిగినా అతి సునాయసంగా యిల్లు చేరచ్చు. అదొక మార్వాడీ వర్తకుడి యిల్లు. అందులో ఎన్నో గదులు — వసారాలు, స్నానాల గదులు, మరుగు దొడ్లూ - ఇంటికి రెండువైపులా పెద్ద బావులు - పెద్ద పెట్టున వున్నాయి. ఆ యింట్లోకి ప్రవేశించటానికి ఎవరైనా ముందు కాస్త కంగారు పడతారు. ఎటు వెడితే ఏ గదిలోకి వెళ్తామో, ఎటు మెట్లు ఎక్కితే ఏ వసారా చేరుకుంటామోనని అనుమానం వస్తుంది. ఆ మార్వాడి ఎప్పుడూ ఆ ఇంటిని గురించి పెద్దగా పట్టించుకోలేదు. ఎప్పుడో అద్దెలకి యిచ్చేసి వూరుకున్నాడు. అతని దగ్గర వుండే ఓ గుమాస్తా మాత్రం ప్రతినెలా వచ్చి అద్దె వసూలు చేసుకుపోతూ వుంటాడు. అతను కచ్చితంగావున్నా కరకుమనిషి కాకపోవడంవల్ల ఓనరుకి అద్దెలు పెంచమని దుర్బోధ చెయ్యలేదు. దీనిమీద పెద్దగా దృష్టిలేని ఆ మహానుభావుడు అద్దెలు పెంచనూ లేదు. అందుకే అట్టడుగు తరగతి, మధ్య తరగతికీ మధ్యన వేలాడుతూ రెక్కాడితేగాని డొక్కాడని కొన్ని కుటుంబాలు అక్కడ చవుక అద్దెలో తలదాచుకుంటున్నాయి.

ఆ రోజు వుదయమే ఆ గుమాస్తా వచ్చి మార్వాడి యిల్లు ఎవరికో అమ్మేశాడనీ, అందుకు ఓ నెల్లాళ్ళలో అంతా యిల్లు ఖాళీ చెయ్యాలనీ చెప్పి వెళ్ళిపోయాడు. మర్రిచెట్టు నాశ్రయించుకున్న పిట్టల పాలిట అది తుపాకీ దెబ్బే అయింది.

అంతవరకు దెబ్బలాటలతో, వ్యంగ్యాలతో, ఆరోపణలతో రాత్రిళ్లు తగువులాడుకునే ఆ ఇంట్లో

వారందరికీ నోట మాట పడిపోయింది. అసలు ఒక్కొక్క సందర్భంలో అది ఎవరికివారే తమ యిల్లుగా భావించుకోవడం జరిగేది. ప్రతివాడూ ఎదుటివాడిని "నీ బాబుగాడి సొమ్మా" అంటూ దబాయించటం పరిపాటిగా జరుగుతూ వుండేది. కాని యీరోజు అందరికీ ఆ యిల్లు తమెవ్వరిదీ కాదని, తామక్కడినుంచి వెళ్ళిపోవాల్సిన సమయం ఆసన్నమైందనే చేదునిజం వాళ్ళ గొంతుకల్లో పచ్చి వెలక్కాయలా అడ్డుపడింది.

శేషమ్మ గదిలో దీపం డిమ్‌గా వెలుగుతోంది. అది పదిహేను కేండిల్ బల్బు. రోజంతా కష్టపడినా కడుపునింపుకోలేని పేదవాడిలా అది శక్తినంతా ధారపోసినా అంతకంటే ఎక్కువ కాంతిని యివ్వలేకపోతోంది.

శేషమ్మ మెల్లిగా లేచింది. ఒళ్ళు తూలింది. కళ్ళు తిరిగాయి. నీరసంగా గోడ పట్టుకుని ఒక్క క్షణం నిలబడింది, గాలివానకి విరిగిపోయిన కొమ్మ చెట్టుని విడిచిపెట్టకుండా కొన వూపిరితో వేలాడుతున్నట్లుంది శేషమ్మ. చావురాదు – బ్రతుకురాదు – ఎన్నాళ్ళగానో ఆ యింట్లో ఆ చివరి గదిలో ఒంటరిగా, రోగిష్టిగా, లేచిన రోజున లేచి, లేని రోజున మూలుగుతూ, కాలం గడుపుతోంది, అయిదు ఆరు తారీఖుల్లో వచ్చే అరవై రూపాయల మనియార్డరు కోసం, కాంతి మళ్ళిన గాజుకళ్ళతో ఎదురుచూస్తూ అందులో పదిహేను రూపాయలు ఆ గదికి అద్దె కట్టి, మిగిలిన దానితో రోజూ గంజి కాచుకొంటుంది. మరీ లేవలేకపోతే ఓ పావలా డబ్బులిచ్చి పక్కనే వున్న గవర్నమెంటు హాస్పటల్లో రిక్షాలో దిగుతుంది. శేషమ్మకి ఏం రోగమో ఏ డాక్టరుకీ అక్కడ తెలీదు. అందుకని ఏదో తోచిన మందులిస్తారు. ఖచ్చితంగా ఆమె రోగాన్ని గురించీ, ఆరోగ్యాన్ని గురించి ఆరా తీసే మనుష్యులు ఆమె వెనుక లేకపోవడంతో, అక్కడెవ్వరూ పెద్దగా పట్టించుకోరు. కొన్నాళ్ళున్నాక అదే సర్దుకుంటుంది. శేషమ్మ యింటికొస్తుంది, మళ్ళీ నాలుగు రోజులు బాగానే వుండి, మొదటి కొస్తుంది.

కన్న కొడుకు వస్తాడని, తనని చూస్తాడని, తనతో తీసుకుపోతాడనీ శేషమ్మ వెర్రి ఆశ. కాని ప్రతి నెలా డబ్బే వస్తుంది. కొడుకు రాడు.

కొడుకు పసివాడుగా వుండగానే మొగుడు చచ్చిపోయాడు. అష్టకష్టాలుపడి పిల్లాడిని పెంచింది. రామయ్య తండ్రీ అంటూ కలవరిస్తూ చూసుకుంది. మిడిమిడి జ్ఞానం వచ్చేసరికి వాడికి తల్లిమీద అనుమానం మొదలైంది. వాళ్ళూ వీళ్ళూ 'నీ తల్లి మంచిది కాదు' అనడంతో వాడి మనసు విరిగింది. తల్లి శీలాన్ని శంకించటంతో వాడి ఆలోచనలు వక్రమార్గం పట్టాయి. ఇది తెలిసి శేషమ్మ కుమిలిపోయింది. వాడికో రోజు తన నిజాయితీ చెప్పుకోబోయింది. వాడు నమ్మలేదు. కొడుకైనా, మొగుడైనా, తండ్రైనా—వాడు మగాడు. ఆడదాన్ని అవమానించి, అనుమానించే హక్కు వాడికి పుట్టుకతో వున్నట్లు ఒక చీత్కారం చేశాడు. శేషమ్మ మనసు పుటుక్కుమంది. కట్ట తెంచుకున్న నదిలా దుఃఖం పొంగింది. ఆ రోజు మొగుడు చచ్చిపోయిన రోజున కూడా ఏడ్వనంతగా ఏడ్చింది. కొడుక్కి చదువురాలేదు. చదివించే శక్తి తనకి ఎలాగూ లేదు. వాడు అక్కడక్కడ తిరుగుతూ గడిపి ఓనాడు వూరు విడిచి వెళ్ళిపోయాడు. వెళ్ళిన రెండు నెలలకి వుత్తరం ఒకటి రాశాడు. తనని కన్నందుకు నెలకింత డబ్బు పంపుతాననీ, 'నిన్ను తల్చుకుంటే నాకు ఆడజాతిమీదే అసహ్యం వేస్తోంద'నీ రాశాడు. కొడుకు తనమీద ఏర్పరచుకున్న అకారణమైన అసహ్యానికి శేషమ్మ కుసిళ్ళుపోయింది. ఆమె మనసు దిగులుతో ఎండిపోయింది. శరీరం రోగంతో మోడులా ఐపోయింది. శేషమ్మ నడుస్తుంటే వెదురుబద్ద కదులుతున్నట్లు, దాన్ని వేదన వెంబడిస్తున్నట్లు వుంటుంది. తోడు లేని శేషమ్మకి ఆ పెద్ద కొంపలో ఆ మారుమూల గది నీడనిచ్చింది.

రోగిష్టి శేషమ్మ ఎక్కడికి కదలగలదు? మరొక యిల్లు ఎక్కడ వెతుక్కోగలదు? ఆమెకెవరున్నారు? ఈ రోగంతో తీసుకునే శేషమ్మకి ఎవరిల్లు ఇస్తారు? ఒకవేళ ఎక్కడైనా యిల్లు దొరికినా ఆమె అద్దె ఎంతివ్వగలదు? ఆమె యిచ్చే అద్దెకి పూరికొంప కూడా రాదే! ఇదొక జటిల సమస్యగా మారి శేషమ్మ కొన వూపిరిని లాగేస్తోంది. అనాదగా మిగిలిపోయిన ఆ స్త్రీ మీద దేవుడికెందుకు దయ రాదా అని చూసినవారంతా బాధపడతారు.

1. 'అంతర్జాతీయ అవగాహన' కోసం కృషి చేసిన వారికి మన దేశంలో నెహ్రూ మెమోరియల్ అవార్డు ప్రతి సంవత్సరం యిస్తారు. అయితే ఆ అవార్డు పొందిన అమెరికా దేశస్థుడు ఎవరు?
2. క్రీస్తుశకం 425 నుంచి 1205 దాకా నేటి బీహారులో విరాజిల్లిన బౌద్ధ విశ్వవిద్యాలయం పేరు చెప్పగలరా?
3. ఆఫ్ఘనిస్తాన్, అల్జీరియా, అర్జంటైనా, కెనడా, క్యూబా, డెన్‌మార్క్ దేశాల రాజధాని నగరాలు ఏవి?
4. మన దేశంలో ప్రతి ఏడు 'అర్జున అవార్డు' అని ప్రభుత్వం యిస్తుంది. అయితే ఆ అవార్డు ఏ సంవత్సరం నుంచి యివ్వబడుతున్నది?
5. అత్యధిక ఉష్ణోగ్రత గల గ్రహం ఏదో చెప్పగలరా?
6. హీరాకుడ్‌డామ్ ఏ రాష్ట్రంలో వుంది?
7. ఈ రోజుల్లో ప్రతి యింట్లోనూ వాడకంలో వున్నవి స్టెయిన్‌లెస్ స్టీలు పాత్రలు. అయితే ఈ స్టెయిన్‌లెస్ స్టీల్ ఏ ఏ లోహాల మిశ్రమంతో తయారు చేయబడిందో చెప్పగలరా?
8. ప్రపంచంలో ఒక దేశానికి 'ప్రధాని' పదవిని నిర్వహించిన తొలి వనిత ఎవరు? ఇంతవరకు ఎంతమంది అటువంటి పదవులు నిర్వహించారు?
9. భారత దేశంలో విద్యుత్ పరికరాలు చేసే అతి పెద్దదైన హెవీ ఎలక్ట్రికల్స్ ప్లాంట్ ఎక్కడ వుంది?
10. అబుల్‌ఫజల్ ఎవరు?

[సమాధానాలు ఈ సంచికలోనే వున్నాయి. వెతికి మీ సమాధానాలతో సరిపోతాయేమో పోల్చి చూసుకోండి]

శేషమ్మకి కళ్లు తిరుగుతున్నాయో, లేక భూకంపం వచ్చి యిల్లే తిరిగిపోతోందో తెలీలేదు. కళ్ళు గట్టిగా మూసుకుంది. ఒళ్లంతా గడగడ వొణికి నెమ్మదిగా గోడని పట్టుకున్న చేతులు జారాయి. ఆమె అక్కడే చతికిలబడింది.

అటుగా వచ్చిన పార్వతమ్మ -

"శేషమ్మా, అదేవిటలా కూలబడ్డావ్? బాగుంది. వంట్లో బొత్తిగా శక్తి లేకుండా పోయిందమ్మ నీకు. ఒక్కత్తివి ఇన్నాళ్లున్నావు. ఇప్పటికైనా ఆ కొడుక్కి యింత గడ్డి పెడుతూ రాయి, వచ్చి తీసుకెళ్లమని" అంటూ రెండు చేతులతో శేషమ్మని లేవనెత్తింది.

శేషమ్మ ఆయాసంతో వొగరుస్తూ - నెమ్మదిగా మంచం మీదకి చేరింది. శేషమ్మ అనారోగ్యం పెద్దగా పట్టించుకోకుండా అతి సహజంగా అక్కడి నుంచి బయటపడింది పార్వతమ్మ. నాలుగే బొగ్గులు మిగిలిన కుంపటి మీద గ్లాసు మట్టులోకి వున్న కాఫీ పెట్టి, ఆలోచనలో పడింది.

వసారాలోంచి మాటలు వినిపిస్తున్నాయి. తన లాంటి జీవితాలు ఎప్పుడు సుఖపడను? శేషమ్మ లాంటివాళ్ళు ఎప్పుడు కడతేరను? అని పార్వతమ్మ మధనపడింది.

ఈ యింట్లోంచి మారిపోవాలంటే ఎక్కడలేని బెంగా, భయం మనసుని చుట్టేస్తున్నాయి. మొగుడు తెచ్చే నూటయాభై రూపాయిలతోనే యిల్లు గడుస్తుందా? తనెన్ని విధాల రెక్కలు ముక్కలు చేసుకుంటే ఈ మాత్రంగా నడుస్తోందీ బండి. ఎదురింట్లో తను వంటపని చేస్తోంది. అది ఎదురిల్లు కనుక అటోపని యిటోపని సరిపెట్టుకుంటోంది. వాళ్ళింట్లో ఏమైనా మిగిలినా, యిచ్చినా తెచ్చుకోడానికి నామోషీగా వుండటం లేదు. వాళ్ళొక నలభై రూపాయలిస్తారు. తనింట్లో పని చూసుకుంటూ ఆ పని చెయ్యాలంటే తాము మరొక చోట కెళ్ళిపోతే ఎలా కుదురుతుంది? అంటే తనకా అవకాశం పోయినట్లే. పోనీ అక్కడే చూసుకుందామంటే తనేమీ వంటగత్తె కాదు. ఏదో కాలం కలిసి రాక పడేపాట్లు, తనకొచ్చే నలభై రూపాయలతో పాలూ, బొగ్గులూ గడిపేస్తోంది. ఇప్పుడది ఆగిపోవడమే కాకుండా అద్దె పెరుగుతుంది. ఇంత విశాలమైన గది ఇరవై రూపాయిలకి ఎక్కడా దొరకదు.

వెచ్చబడిన కాఫీచుక్క తీసుకెళ్ళి శేషమ్మ కిచ్చి వచ్చింది పార్వతమ్మ. అనాధులకి, దరిద్రులకి, నిత్య బాధితులకీ దేవుడు చావైనా యివ్వడు అని మరొక్కసారి బాధపడింది. ఆడదాని బ్రతుకులో అడుగడుగునా గండాలే, అవి గడిస్తే అందలం - లేకపోతే అధః పాతాళం.

ఈ పార్వతమ్మ పార్వతిగా ఊహ తెలిసినప్పటి నుంచి సుఖం అంటే ఏమిటో ఎరగదు. తన పన్నెండో ఏట తల్లి చచ్చిపోతే, తన కింద నలుగురు పిల్లల్ని పెంచి పెద్ద చేస్తూ నిత్యం వొళ్ళెరుగని పని చేసేది. అప్పటికీ అది బాగోలేదు - యిది బాగోలేదు అని తండ్రిచేత చీవాట్లు తినేది. పెళ్ళి చేసే శక్తిలేక, చెయ్యాలనే ధ్యాసలేక సంసార భారం తన మీద పడితే చదువూ

జొన్నలగడ్డ అనూరాధ

ఏ కళలోనైనా చిన్నతనంలోనే పేరు తెచ్చుకోవడమన్నది అరుదైన విషయం. అయితే నాట్యంలో అటువంటి అరుదైన ఘనతని పొందినవారు అడపాదడపా మనకి కనిపిస్తునే వుంటారు. కాని ఒక్కరే ఏక సమయంలో పలు పాత్రలు పోషించి అందరి మన్ననలు పొందడమన్నది చెప్పుకోదగ్గ విశేషం. అటువంటి క్లిష్టమైన కార్యాన్ని సమర్ధవంతంగా సాధించిన బాలిక—జొన్నలగడ్డ అనూరాధ.

'భావయామి రఘురామం' నాట్య ప్రదర్శనలో అనూరాధ--దశరధుడు పుత్రకామేష్టి యాగం చేయడం దగ్గర్నుంచి 'సీతారామ పట్టాభిషేకం' వరకు ముప్పైఐదు పాత్రలను తను ఒక్కతే అభినయించి ప్రఖ్యాతి చెందిన నాట్యచార్యులెందరి మన్ననలో అందుకున్నది. కూచిపూడి నాట్యాచార్యులు శ్రీ చింతా రాధాకృష్ణమూర్తి వద్ద ఆమె నాట్యం నేర్చుకుంటోంది.

పదేండ్ల చిరుప్రాయంలోనే ఇంతటి పేరు తెచ్చుకున్న అనూరాధ ఇంతవరకు ఏభై ప్రదర్శనలకు పైగా ఇచ్చింది. మూడు గంటలసేపు అలసట లేకుండా రంగస్థలంపై ఏకధాటిగా నృత్యం చెయ్యగలదు ఈ బాలిక.

హైద్రాబాదులో నిర్వహించబడిన పన్నెండవ అఖిల భారత సంగీత నృత్య పోటీలలో సబ్ జూనియర్స్ విభాగంలో పాల్గొని కూచిపూడి నాట్యంలో ప్రథమ బహుమతిని, 1977 లో బాలల అకాడెమీ నిర్వహించిన భరత నాట్యం పోటీలలో రాష్ట్ర స్థాయిలో ప్రథమ బహుమతిని, రాజమండ్రి కళాజ్యోతివారి పోటీలలో జూనియర్స్ విభాగంలో కూచిపూడి నాట్యంలో ప్రథమ బహుమతినీ, శ్రీ నారీ కేదారేశ్వరుడు ప్రత్యేక బంగారు పతకాన్నీ అనూరాధ పొందింది.

'భామా కలాపం', 'కృష్ణ శబ్దం' అభినయించడంలో నేర్పరి ఐన అనూరాధ నృత్యాలను కొన్నింటిని హైద్రాబాదు దూరదర్శినివారు ప్రదర్శించారు.

కాకినాడ సెంట్ జోసెఫ్ కాన్వెంట్‌లో ఆరవ తరగతి చదువుతున్న అనూరాధ అఖిల భారత స్థాయిలో పేరు గడించాలని ఆశిస్తున్నది.

—నాగలక్ష్మి

సంధ్యాలేని పార్వతి అక్కడా యిక్కడా కష్టపడి యిల్లు నెట్టుకొచ్చేది. అలాంటి సమయంలో నారాయణతో పరిచయమై అది పెళ్ళిదాకా వచ్చింది. ఆ పెళ్ళికి తండ్రి వొప్పుకోలేదు. వొప్పుకోకపోవటానికి కారణం ఏమీలేదు. అది పార్వతి స్వంతంగా నిర్ణయించుకోవడం. అదొక్కటే ఆయనకిష్టం లేకపోవటానికి కారణం. కాని పార్వతి అందుకు తల వంచలేదు. తను నమ్ముకున్న నారాయణతో వచ్చేసింది. అయితే పార్వతిని కూర్చోబెట్టి హాయిగా పోషించగల శక్తి అతనికి లేకపోవడంతో పెళ్ళి అయిన నాటినుంచి పార్వతి ఆమె కష్టం ఆమెకి వుండనేవుంది. ఈ దేశంలో చదువుకున్నా, చదువుకోకపోయినా, చేతనైనా కాకపోయినా మగాడి మీద భారాన్ని తోసేసి హాయిగా ఉండే స్త్రీలు తక్కువేమో. ప్రతికష్టంలోనూ ఎక్కువపాలు తనే పంచుకుంది పార్వతి. నలభై అయిదేళ్ళు దాటినా యీనాటికి యిద్దరి పిల్లలకోసం, భర్తకోసం కష్టపడి పని చేస్తూనే వుంటుంది. అలాంటి పార్వతి యీ రోజు యీ యిల్లు మారిపోవాలంటే వచ్చే యిబ్బందుల్ని మరచిపోయి ఎలా వుండగలదు? అందుకే నిద్రరాక గుమ్మం మీద కూర్చుని బయట మాటలు వింటోంది.

కనకం విలాసంగా వేరుశనక్కాయిలు కొట్టుకుని తింటోంది. ఆమె మనసులో దిగులుగా వున్నా పైకి మాత్రం నిర్లక్ష్యంగానే కనిపిస్తోంది. రోగిష్టి మొగుడు దొరికినందుకు మొదట్లో ఏడ్చినా లంకంత కొంపలో ఎవ్వరెవ్వరో వచ్చిపోయే ఆ పెద్ద లోగిలిలో తన వ్యవహారం ఎవ్వరూ పట్టించుకోకపోవడం ఆనందంగానే అనిపించింది. తనకి మాత్రం ఎవరితో ఏముంది? ఒక నరసింహంతో తప్ప. అతని గది తమ గదికి పక్కనే. ఎప్పుడూ యిద్దరూ ఎంతో జాగ్రత్తగా వుంటారు. తీరని తన కోర్కెలు తీర్చుకోవడమేకాకుండా భర్తకి మందులు, బలానికి హార్లిక్సులు తెప్పించి గుట్టుగా కాపురం నెట్టుకొస్తోంది. అలాంటిది యీ రోజు యిక్కడి నుంచి కదిలితే నరసింహం ఏమైపోతాడు? అతను కనబడకపోతే తనేమైపోతుంది? ఇంత అనువుగా, యింత గుట్టుగా తనెలా వుండగలదు? తనీమాత్రం సుఖంగా వుందని దేవుడు కళ్ళల్లో నిప్పులోసుకుంటున్నాడు అని కనకం దేవుడి మీద మెటికలు విరుస్తున్నట్లు శనక్కాయిలు టపీటపీమని కొడుతోంది. ఆమె ఆలోచిస్తూనే వుంది. ఏలాగైనా నరసింహం తామూ ఒకే యింట్లో వుండేటట్లు ఏర్పాటు చేసుకోవాలి. ఈ విషయం మొగుడితో నెమ్మదిగా, అతనికి అనుమానం రాకుండా చెప్పి వొప్పించాలి. అతను కనుక వొప్పుకుంటే మిగిలిన వాళ్ళేమనుకున్నా తను లెక్కచెయ్యదు. కాని అతను వొప్పుకుంటాడా? ఆరోగ్యం లేకపోయినా అతని అహంకారానికి లోటులేదు. కాని తను మాత్రం అలా యిలా వదలదు. ఎలాగైనా ఈ సమయంలో తన నోరు మూతపడితే తన సుఖానికే తాళం పడుతుంది.

కనకం ఆలోచిస్తూనే వుంది. పథకాలు వేస్తూనే వుంది.

శేషమ్మ అవస్థపడుతూ, యిల్లెక్కడ వెతుక్కోనా అని ఆయాసపడుతూనే వుంది.

పార్వతమ్మ చెదరిపోతున్న ఆర్థిక పథకాన్ని ఎలా నిలుపుకోవాలా అని ఆరాటపడుతూనే వుంది.

వసారాలో ఆవలింతల మధ్య చర్చ జరుగుతూనే వుంది.

రాత్రి మాత్రం ముందుకు కదులుతూనే వుంది. ఆ రాత్రేకాదు, ప్రతీ రాత్రి అలాగే గడుస్తోంది. ఒక్కొక్కరూ ఎక్కడో ఒక చోట యిల్లు కుదిరిందని ఆ యింట్లోంచి కదులుతూనే వున్నారు. ఇల్లు బావురుమంటూనే వుంది. బకాసురుడి బలికి ధైర్యంగా వెళుతున్నట్లు ఒక్కొక్క కుటుంబం, బళ్ళ మీద సామాను వేసుకుని ముందుకు కదులుతోంది. మిగిలినవాళ్ళు వెళ్ళేవాళ్ళకి వీడ్కోలు చెపుతున్నారు.

శేషమ్మ రాసిన రెండు వుత్తరాలకి కొడుకు దగ్గర్నుంచి జవాబు రాలేదు. కదలలేక మెదలలేక కట్టెముక్కలా పడుంది మంచంలో. జాలిపడి పార్వతమ్మ మొగుడితో అంది.

"పాపం శేషమ్మ. మనతోబాటే ఏదైనా ఒక గది........"

"చాల్లే వూరుకో. తనకొకటి దిక్కులేదు మెడకో డోలు అన్నట్లు, ఆ రోగిష్టి మేళంతో చచ్చిపోతాం" కసిరాడు. పార్వతమ్మ మాట్లాడలేదు. దయాదాక్షిణ్యాలకి స్తోమతకావాలి. అది లేవని తెలిసి వాటిని మనసు అట్టడుగున సమాధి చేసేసింది. కాళ్ళరిగిపోయేలా యింటికోసం మొగుడు తిరుగుతుంటే మరింకేమీ అనలేక వూరుకుంది. పక్కనే వున్న కోమటికొట్లో బాకీ తీరలేదు. దూరంగా వెళ్ళాలంటే అతను పీకల మీద కూర్చుంటాడు. అమ్ముకుందామన్నా అరకాసు బంగారం లేదు. అడుక్కుతినే బ్రతుకు కాదు. పరిష్కారమయ్యే సమస్యలూ కావు అని వుస్సురంది పార్వతమ్మ మనసు.

*

రోజులు గడుస్తున్నాయి. గడువుతోజు ముందు కురుకుతోంది. రెండుసార్లు గుమాస్తావచ్చి గుర్తు చేసి వెళ్ళాడు. ఇల్లు కొనుక్కున్న సాయిబు యిల్లు చూసి పగలకొట్టించి పెద్ద హోటల్ నిర్మించబోతున్నట్లు చెప్పి వెళ్ళాడు.

ఆరోగ్యం పూర్తిగా చెడిపోయిన శేషమ్మ గుండెల్లో గుబులు మరీ ఎక్కువైంది. తను ఒక్క అడుగు కదల్లేదు. గడువు ఒక్కరోజు వుంది. తను కదలనంటే సామాను బయట పడేస్తారు. తన అనారోగ్యం కూడా నటనేనంటారు.

జి. శైలజ

రాయలసీమలోని ప్రధాన నగరాలలోనూ, కర్ణాటకలోని పావుగడ, బెంగళూరు నగరాలలోనూ, నాగపూర్‌లోనూ యిటీవల నృత్య ప్రదర్శనలిచ్చి పలువురి మన్ననలు పొందింది చిరంజీవి జి. శైలజ.

అనంతపురంలోని కృష్ణకళామందిర్ నృత్య పాఠశాలలో శ్రీ ఎమ్. అప్పారావు వద్ద శాస్త్రీయ నృత్యాన్ని అభ్యసిస్తున్న శైలజ 'బాలగోపాల తరంగము', 'జతిస్వరము'ల ప్రదర్శనలో ఎందరి ప్రశంసలో అందుకున్నది. గత సంవత్సరం కృష్ణ కళామందిర్‌లో జరిగిన నాట్య పోటీలలో శైలజ ప్రథమ బహుమతి పొందింది. □

తనెంత అవమానాన్ని ఎదుర్కోవాలో వూహించి కలగిపోయింది. కొడుకు ఒక్కసారి వస్తే, వాడిని ఒక్కసారి చూసి కళ్ళు మూసేద్దామని వుంది. కాని వాడు రాలేదు. శేషమ్మకి ఆయాసం ఎక్కువైంది. ఆవేదన ఎక్కువైంది. ఈ బాధ నుండి విముక్తి ప్రసాదించమని దేవుడికి మొక్కుకుంటోంది. చావురాక, బ్రతకలేక నలిగే స్త్రీ జాతికి ప్రతీకగా గిజగిజ కొట్టుకుంటోందామె బ్రతుకు.

ఆర్థికంగా చితికిపోయి, అల్లాడిపోతోంది పార్వతి, ఇల్లు ఎక్కడా కుదరలేదు.

కనకాన్ని రోగిష్టి మొగుడు చితగ్గొడుతున్నాడు. కనకం అంతకంటే పెద్దగా అరుస్తోంది.

"సంసారం చెయ్యడానికి లేని బలం చావబాదటానికి వచ్చిందేం నీకు" అంటూ మొగుడి మీద విరుచుకు పడుతోంది. ఆ మొగుడు కూడా ఆమె దొరికినంత మేరకి పిడి గుద్దులు గుద్దుతున్నాడు. నోటికొచ్చినట్లు తిడుతున్నాడు. అంతా ఖాళీ చేసిన ఆ ఇంట్లో వాళ్ళ అరుపులు ప్రతిధ్వనిస్తున్నాయి.

ఆ ఉదయమే నరసింహం చెప్పా పెట్టాకుండా గది ఖాళీ చేసి వెళ్ళిపోయాడు. ఆ వుక్రోషం పట్టలేక కనకం అందర్నీ తిట్టి పోస్తోంది. రాత్రి దాకా గొడవ జరుగుతూనే వుంది. రోగిష్టి మొగుడు పెళ్ళాన్ని తీసుకుని బావమరిది దగ్గరకి బయలుదేరాడు. పాడు ముండని వదిలి పారేస్తానని శపథం చేసి, క్షణాల మీద సామాను సర్ది బండిలో వేశాడు. వెక్కిళ్ళ మధ్య సణుగుతూ కనకం బండి ఎక్కింది.

పక్క వీధిలో ఒక పాకలో గదిని మాట్లాడి వస్తే పార్వతమ్మ సామాను కట్టలు కట్టింది. కను చీకటి పడేవేళ కరంటు లేని పాకలోకి గాలికి గలగలాడే తాటాకుల భయంకర శబ్దాల్లోకి - సర్దుకు పోవడమే జీవిత ధ్యేయంగా ఎరిగిన పార్వతమ్మ కదిలింది.

ఆ రోజు తెల్లవారింది.

పనివాళ్ళు యిల్లు పగలగొట్టడానికి వచ్చారు.

నిర్జీవంగా పడివున్న శేషమ్మని చూసి గతుక్కుమన్నారు. ఓనరుతో చెప్పి దిక్కులేని శేషమ్మకి అంతిమ యాత్ర ఏర్పాటు చేశారు.

దీనులు, హీనులు, దిక్కు మొక్కు లేని ఎందరో స్త్రీల జీవితాలోంచి ఒక ప్రాణి నిష్క్రమించింది.

గూడు లేదని తెలిసి పక్షి గుట్టుగా ఎగిరి పోయింది. □

వంటలు

మనకు బెంగుళూరు మిరపకాయలని, బుంగ మిరపకాయలనీ దొరుకుతాయి. వాటినే పూనా-బొంబేలలో "బడి మిర్చి" అంటారు. వీటితో చాలా రకాలు చేసుకోవచ్చు. మన భోజనంలో పచ్చడికి ప్రాముఖ్యం వుంది కాబట్టి పచ్చడి ఎలా చెయ్యాలో చూడండి మరి:

నిలవ పచ్చడి

రెండు మిరపకాయల్ని కడిగి పై తొడిమ తీసి లోపలి గింజలతో ముక్కలు కోసి నూనెలో దోరగా వేయించుకోవాలి.

చిన్న నిమ్మకాయ సైజంత చింతపండు నానబెట్టి ఒక కప్పు రసం పిండి ఓ గిన్నెలో ఉడకబెట్టాలి. దానిలో ఉప్పు, సరిపడేటంత, కారం 2 టీ స్పూన్లు, మెంతిపిండి 2 టీ స్పూన్లు, ఇంగువ కావలసినంత వేసి బాగా తిప్పి వేయించిన మిరప ముక్కల్ని వేసి గుజ్జుగా అయ్యేవరకు సన్నని సెగ మీద ఉడికించి ఆరిన తరువాత సీసాలో పెట్టుకోవాలి. ఫ్రిజిరేటర్‌లో 2, 3 నెలలు నిలువ ఉంటుంది. దీని రుచి ఊరగాయలాగా ఉంటుంది.

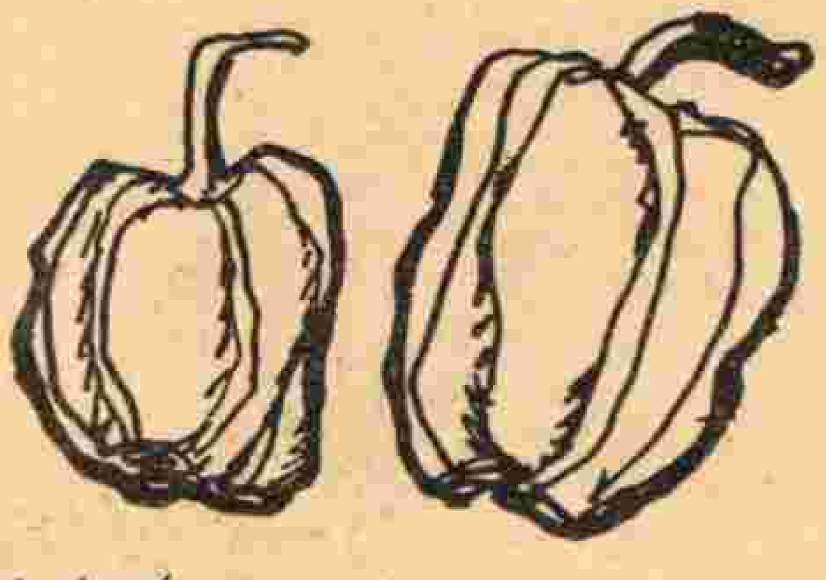

వేపుడు లేక కూర

మసాలా: ఒక గుప్పెడు పచ్చి వేరుశనగ పప్పుని నూనె లేకుండా దోరగా వేయించి పొట్టు తీసి ఉంచుకోవాలి. దానిలోనే 3 ఎండు మిరపకాయల్ని కూడా వేసి వేయించాలి. ఇప్పుడు ఈ రెంటిని కచ్చాపచ్చాగా నూరి ఆఖరిలో 2 వెల్లుల్లి తొనలు వేసి నూరి తీసుకోవాలి.

మూకుడులో నూనె వేసి ఆవాలు, జీలకర్ర చిటపట లాడేక ఒక ఉల్లిపాయ కోసిన ముక్కలు వేసి 3 నిమిషాల తరువాత 4 మిరపకాయల్ని కోసి ఆ ముక్కలు వేసి ఉప్పు, పసుపు జల్లి తిప్పాలి. అవి ఉడికిన తర్వాత, పై పొడి వేసి 3 నిమిషాలు ఉంచి దించాలి. మూత పెట్టకుండా వండితే పొడిపొడిగా చక్కగా వస్తుంది.

మరికొన్ని...

మూకుడులో నూనె వేసి ఆవాలు, జీలకర్ర చిటపటలాడేక ఉల్లిపాయ వేసి 3 నిమిషాల తరువాత 4 మిరపకాయల్ని కోసిన ముక్కలు వేసి ఉప్పు, పసుపు జల్లి వేగాక అరకప్పు శెనగపిండి - ఒక టీ స్పూను క్రష్డ్‌పెప్పర్ [అంటే 4 ఎండు మిరపకాయలు 2 వెల్లుల్లి తొనలు చిటికెడు జీలకర్ర కచ్చాపచ్చాగా నూరినది. దీనినే గొడ్డుకారం అని కూడా అంటారు] వేసి ఎర్రగా వేయించాలి. తినడానికి చాలా బాగుంటుంది.

4 మిరపకాయల్ని ముక్కలు కోసుకోవాలి. 4 కారెట్లని కోరుకోవాలి. ¼ కొబ్బరి చిప్పని కూడా కోరుకోవాలి. ఒక ఉల్లిపాయ కూడా తీసుకోవాలి. మూకుడులో నూనె వేసి ఆవాలు, జీలకర్ర చిటపటలాడేక ఉల్లిపాయ ముక్కలు వేసి 3 ని॥ తరువాత మిరపకాయలు, కారెట్‌కోరు వేసి ఉప్పు, పసుపు జల్లి వేయించాలి. ముక్క వేగినప్పుడు కొబ్బరికోరు క్రష్డ్‌పెప్పర్ జల్లి 5 ని॥ వేయించి దించాలి.

మూకుడులో నూనె వేసి మినపపప్పు, శనగపప్పు, ఆవాలు, జీలకర్ర వేసి దోరగా వేగాక ఉల్లిపాయ వేసి 3 ని॥ తరువాత మిరపకాయ ముక్కలు వేసి ఉప్పు, పసుపు జల్లి మూత పెట్టాలి. చిన్న అల్లం ముక్క 2 వెల్లుల్లి తొనలు, 2 పచ్చిమిర్చి నూరి కూర మీద వేసి ఎర్రగా వేగిన తరువాత దించాలి.

ఇలాగే పొటాటో కూడా కలిపి వేయించవచ్చు. చాలా బాగుంటుంది. నలుగురు ఉన్న కుటుంబంలో ఒకపప్పు, పచ్చడితో ఈ 4 కాయల కూర సరిపోతుంది. దాన్నిబట్టి ఎవరికెంత కావాలో చూసుకోవచ్చు. నూనె ఎక్కువ పట్టదు. మూత లేకుండా సన్నని సెగ మీద వేయించితే పొడిపొడిగా ఉండి ఎంతో బాగుంటుంది. ముఖ్యంగా కారెట్‌తో చేసినది చపాతీల్లోకి చాలా బాగుంటుంది. ఈ రకాలన్నీ నేను చేసి ఇక్కడ ఎంతోమందికి వడ్డించాను. అన్ని రకాల జాతుల వారు చాలా చాలా యిష్టపడ్డారు. మరి ఇప్పుడు మీ వంతు!

—ఆశాజ్యోతి నూదల
అలెగ్జాండ్రియా (వర్జీనియా)